

Kellogg képét festi László Fülöp

Az olasz légió a magyar szabadságharcban

Berzeviczy Albert kezdeményezésére a Korvin Mátyás Magyar-Olasz Egyesület Monti Sándor báró ezredes és a parancsnoksága alatt az 1848-49. évi szabadságharcban részt vett olasz légió ünneplésére készül. Monti Sándor előkelő olasz nemesi család sarjaként 1818-ban született Bresciában. Katonai nevelését a bécsi műszaki katonai akadémiában nyerte, ahonnan

Monti Sándor ezredes szobra a római Korvin Mátyás Társaságban. Kuzmik Livia alkotása

1839-ben a Hohenzollern-Hechingen könnyűlovasezredhez avatták föl. Az 1848. évi olasz szabadságmozgalmak Bresciában találták a fiatal tisztet. Monti, mint olasz hazájának lángoló lelkű fia, tiszti rangjáról lemondott és szolgálatát nemzetének ajánlotta fel. Igen jeles és képzett tiszt volt. Szülővárosában megszervezte a nemzetőrséget és a felkelés alalmával az osztrák csapatok kiűzésénél annyira kitüntette magát, hogy a város és a

tartomány katonai parancsnokává nevezték ki. Monti a lakosságból és az átpártolt cs. kir. katonákból egész hadosztályt szervezett, amelyet Allemandi tábornok tiroli megfigyelő-hadtestéhez osztottak be. Monti Sándor őrnagyi ranggal vezérkari főnöke lett ennek az olasz hadtestnek. Amidőn a tiroli megfigyelő hadtestnek a custozai esata után vissza kellett vonulnia, Monti Bergamonál feltartóztatta az előnyomuló osztrákokat és biztosította a hadtest zavartalan elvonulását.

Rövidesen ezután a piemonti királyság részéről magyarországi rendkívüli követté nevezték ki, azzal a megbízással, hogy tárgyalásokat folytasson a Piemont és Magyarország között kötendő védő- és támadószövettség érdekében. Ismételten megkísérelte, hogy a magyar határt Törökországon át a Duna mentén átlépje, de kísérletei mind meghiúsultak. Közben 1849 május elején a piemonti külügyminiszter visszahívó rendeletét kapta, melyben tudatták vele a moravai vereséget és a további olasz ellenállás céltalanságát.

Monti azonban nem ment haza. Gondolta, hogy a közös ellenség, a császári hatalom ellen a magyar szabadságharc küzdelmeiben is az olasz nemzet céljait szolgálja. Miután végre sikerült átkelnie a Dunán, 1849 május 12-én Debrecenbe ért, hol azzal a kéréssel fordult Magyarország nemzeti kormányának fejéhez, Kossuth Lajoshoz, hogy a honvédség kötelékében harcoló olasz nemzetiségű katonákból légiót szervezhessen és parancsnokságát átvehesse. Kossuth a hadi tapasztalatokkal rendelkező vitéz férfiú kérését szívesen teljesítette és Görgey Artur tábornok hadügyminiszterrel egyetértve, Monti Sándort ezredesi rangban az olasz légió parancsnokává nevezte ki.

A vezetésére bizott légiót Monti ezredes rövidesen számottevő csapatná fejlesztette. Mint a Guyon tábornok hadtestéhez beosztott fontos egység, majd később önállóan, az olasz légió 1849 augusztusában számos ütközetben tüntette ki magát. A szabadságharc drámájának utolsó felvonásában híven osztotta meg a honvédség nehéz küzdelmeit, szomorú kálváriáját, Magyarokanizsán, Szőregen, Csáton, Temesváron át egészen Orsováig, az ország határáig, hová 1849 augusztus 20-án ért, miután a közös szabadságért küzdött hősi csatákban állományának háromnegyed részét veszítette halottakban és sebesültekben.

Berzeviczy Albert kezdése meleg viszhangra

talált Monti hazájában, Olaszországban is. A római olasz-magyar társaság kezdeményezésére Róma városa a Forum-Romanum-ról oszlopot ajánlkozott a magyar nemzetnek, és ez oszlop felavatására számosan készülnek Pestre Itáliából, a többi között Róma kormányzója, a római Olasz-Magyar Társaság vezetősége, Monti szülővárosa, Brescia polgármestere, a Monti-család részéről a hős Monti ezredes unokája, számos nagyobb rangú katonatiszt, több szenátor és képviselő stb.

Hivatalos köreinkkel egyetértőleg a Monti-ünnepet május 18-ára tűzte ki a Korvin Mátyás Egyesület. Az ünnep két részből fog állani: Monti ezredes és az 1849-ik évi olasz légió megemlékezésére szentelt ünnepi ülésből a Magyar Nemzeti Múzeum előcsarnokában és ezt követően Róma által a Monti-émlékünnep alkalmából a Forum Romanumról a magyar nemzetnek ajánlkozott oszlop ünnepies felavatásából a Nemzeti Múzeum kertjében.

Az ünnepi ülést Berzeviczy Albert, a Korvin Mátyás Egyesület elnöke nyitotta meg. Megnyitójára a római Olasz-Magyar Társaság elnöke válaszol. Erre következnek Kastner Jenő egyetemi ny. r. tanár és Marpicati Arturo fasisztapárti kerületi titkár értekezései Monti és a magyar szabadságharcról. A zárószót az ünnepi ülésen Durini gróf olasz követ, a Korvin Mátyás Egyesület társelnöke mondja.

Ezután következik magának az emlékoszlopnak átadása, illetve felavatása a Nemzeti Múzeum kertjében polgári és katonai hatóságaink jelenlétében. Az oszlop előtt felszólal Róma kormányzója, Bethlen István gróf miniszterelnök, Sipőcz Jenő polgármester és Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszter.

Az oszlop talapzatára Róma két klasszikus olaszszóval fogalmazott felírást vésetett, mely hirdeti a szimbolikus ajándék előzményeit és rendeltetését, s mely magyarul így hangzik: „Az olasz légió emlékére, mely 1849-ben Monti Sándor báró ezredes parancsnoksága alatt áldozta csatákban hősileg ontott vérért az olasz-magyar közös függetlenségért és fegyverbarátságért.” — „A régi római Forumnak ezt az oszlopát Róma város ajándékozta az Olasz-Magyar Társaság kezdeményezésére 1928-ban, a fasizmus VI. esztendejében.” Ehhez a két olasz felíráshoz Berzeviczy Albert a következő magyar felírásokat szövegezte: „Mikor a régi római erények szellemében újjászülött olasz nemzet megújítja testvériségét a magyarral, az örök Róma e nagylelkű adományára felállítottatott Budapesten, 1929 május 18-án, hálás megemlékezéssel a bresciai Monti Sándor báróról és az olasz légióról, mint a magyar szabadságharc hősi bajnokairól.” — „A Korvin Mátyás Magyar-Olasz Egyesület kezdeményezésére, a magyar királyi kormány és Budapest székesfőváros ez oszlop felavatásánál üdvözölte mint baráti vendégeit, Róma kormányzóját, Brescia város, az Olasz-Magyar Egyesület és a fasiszta Olaszország kiküldötteit.”

A Monti-ünnep alkalmából a Korvin Mátyás Egyesület kiadja magyarul és olaszul báti Berkó István ezredes, a m. kir. Hadtörténelmi Levéltár csoportigazgatójának tanulmányát az 1848/49. évi szabadságharc olasz légiójáról. Berkó ezredes szövegét Zambra Alajos egyetemi ny. r. tanár, a Korvin Mátyás Egyesület titkára, érdekes és részben kiadatlan képanyaggal egészítette ki.